

Escola infantil 1r cicle *El Carcer*

“Paraules amb les mans:
la comunicació des del
respecte i el ritme de la
infància”.

**Paraules amb les
mans: la
comunicació des
del respecte i el
ritme de la
infància”.**

ÍNDEX

- 1.Descripció breu de l'experiència
- 2.Objectius
- 3.Fonamentació de l'experiència
- 4.Actuació prèvia i preparació
- 5.Accions concretes
- 6.Rols de l'equip directiu
- 7.Metodologia
- 8.Materials necessaris
- 9.Avaluació i seguiment
- 10.Sostenibilitat
- 11.Innovació
- 12.Transferibilitat
- 13.Bibliografia i recursos
 - 13.1. Llenguatge de signes per a bebés
 - 13.2. Pedagogia del caragol i educació respectuosa
 - 13.3. Recursos complementaris

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

1. Descripció breu de l'experiència

Aquesta experiència naix del desig d'acompanyar el procés comunicatiu dels xiquets i xiquetes de 0 a 3 anys des de la calma, l'observació i el respecte als seus ritmes. Inspirades en la pedagogia del caragol, introduïm el llenguatge de signes per a bebés com una eina que amplia les possibilitats d'expressió abans del desenvolupament de la parla, afavorint una comunicació més plena i empàtica.

A través de gestos senzills i quotidians, els/les educadors/es acompanyen les rutines, els moments de joc i les interaccions diàries, oferint als infants una via per expressar les seues necessitats, emocions i descobriments de manera respectuosa i natural.

. 2. Objectius

- Afavorir una comunicació primerenca i significativa entre adults i infants abans de l'aparició del llenguatge verbal.
- Promoure l'escolta activa i el respecte cap als ritmes individuals del desenvolupament comunicatiu.
- Potenciar l'autonomia emocional, ajudant als infants a expressar allò que senten i necessiten.
- Establir vincles més pròxims i segurs entre acompanyants, famílies i infants mitjançant una comunicació clara i empàtica.
- Fomentar la coherència educativa entre escola i família a través de l'ús compartit dels signes.

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

3. Fonamentació de l'experiència.

Què és el llenguatge de signes per a bebés?

El llenguatge de signes per a bebés (baby sign) és un sistema de comunicació gestual adaptat a la primera infància. Consisteix en introduir gestos senzills, basats en la llengua de signes, per tal que els xiquets i xiquetes puguin expressar-se abans de poder parlar.

Aquesta pràctica aprofita el fet que la capacitat motriu de les mans es desenvolupa abans que la parla, permetent que l'infant pugui comunicar allò que necessita o vol molt abans de dominar el llenguatge oral.

Autors i referents del llenguatge de signes per a bebés.

El concepte va sorgir als anys 80 i 90 gràcies als investigadors Joseph Garcia, Linda Acredolo i Susan Goodwyn, pioners en l'estudi de la comunicació gestual primerenca:

- Joseph Garcia, intèrpret de llengua de signes nord-americana, va observar que els fills de pares sords començaven a signar abans de parlar i va desenvolupar el programa Sign with Your Baby (1999).
- Linda Acredolo i Susan Goodwyn, professores de la Universitat de Califòrnia, van investigar durant més d'una dècada els efectes de la comunicació gestual en bebés i van publicar el llibre “Baby Signs: How to Talk with Your Baby Before Your Baby Can Talk” (1996), base de molts programes actuals.
- Les seues investigacions demostraren que els bebés que utilitzen signes mostren menys frustració, millor vocabulari posterior i major seguretat emocional.

Actualment, el llenguatge de signes per a bebés s'ha estès internacionalment i s'adapta a cada llengua de signes, respectant la seua estructura i la seua cultura visual.

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

Fonamentació pedagògica

Diversos estudis i experiències educatives mostren que l'ús del llenguatge de signes per a bebés:

- Afavoreix el desenvolupament del llenguatge oral, ja que reforça la connexió entre paraula, gest i significat.
- Redueix la frustració comunicativa dels infants, que poden fer-se entendre abans de parlar.
- Millora el vincle afectiu entre adult i infant, ja que es basa en una comunicació atenta i propera.
- Estimula l'atenció conjunta, la memòria i la comprensió.

Des de la pedagogia del caragol, aquesta proposta representa una invitació a aturar-nos, observar i escoltar amb tot el cos. No busquem que els xiquets “aprenen signes” de manera formal, sinó que la comunicació fluisca de manera natural i respectuosa, seguint el seu propi ritme.

Cada infant és competent i capaç de comunicar-se des del naixement, i la nostra tasca com a adults és oferir-li els mitjans i el temps per a fer-ho.

4. Actuació prèvia i preparació

- Formació interna de l'equip docent sobre llenguatge de signes adaptat a l'etapa 0-3 anys.
- Selecció dels primers signes més significatius en la vida quotidiana (menjar, dormir, més, aigua, mare, joc, bolquer...).
- Elaboració de material visual (cartells, panells amb imatges i signes) per a reforçar la comunicació.
- Reunió informativa amb les famílies per explicar la proposta i oferir-los recursos per a utilitzar alguns signes a casa.
- Planificació de com introduir els signes en els moments quotidians (assemblea, menjador, canvi de bolquer, comiats, etc.).

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

5. Accions concretes

- Ús sistemàtic i natural dels signes en les rutines diàries per part de les educadores.
- Presentació dels signes en contextos significatius i sempre acompanyats de la paraula oral.
- Observació i registre de les primeres respostes gestuals dels xiquets i xiquetes.
- Creació d'un panell de signes visible a l'aula per a recordar els gestos a famílies i educadors/es.
- Incorporació de signes en cançons, contes i moments de joc compartit.
- Comunicació constant amb les famílies per a compartir avanços i experiències.

6. Rols de l'equip educatiu

- Acompanyants: introdueixen els signes en el dia a dia, observen les reaccions i documenten els progressos.
- Coordinadora pedagògica: acompanya la reflexió, recopila evidències i avalua la coherència metodològica.
- Famílies: col·laboren reforçant els signes a casa i compartint observacions.
- L'equip assumeix un rol d'acompanyant conscient, que observa i s'adapta al ritme de cada infant sense forçar l'aprenentatge.

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

7. Metodologia

- Educació respectuosa: basada en la confiança, l'empatia i l'observació de l'infant.
- Pedagogia del caragol: ritme pausat, respecte pels processos i atenció al present.
- Aprenentatge significatiu: els signes s'introdueixen en contextos reals i quotidians.
- Joc i emoció: el llenguatge es construeix des del plaer, no des de la instrucció.
- Treball en equip i coherència entre escola i família.

8. Materials necessaris

- Panells visuals amb imatges i signes.
- Làmines o targetes plastificades amb els gestos més comuns.
- Cançons i contes adaptats.
- Dispositius per a documentar (fotografies, vídeos, registres).
- Espais tranquils i ordenats que afavorisquen l'atenció i la comunicació.

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

9. Avaluació i seguiment

- Observació directa de la resposta dels infants (gestos espontanis, reducció de la frustració, interacció més fluida).
- Documentació pedagògica: registres, fotografies i vídeos del procés.
- Reunions d'equip per a analitzar l'evolució de l'ús dels signes i ajustar la pràctica.
- Diàlegs amb les famílies per a valorar la transferència a casa.
- Avaluació final conjunta centrada en el benestar, la comunicació i el vincle.

10. Sostenibilitat

La proposta s'integra de manera natural en la rutina diària, sense necessitat de recursos externs costosos. L'ús del llenguatge de signes es manté al llarg del curs i pot ampliar-se progressivament amb nous gestos.

La seua sostenibilitat resideix en l'actitud de l'adult i en la continuïtat de l'acompanyament respectuós. A més, en implicar les famílies, es crea una xarxa de comunicació coherent i duradora entre escola i llar.

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

11. Innovació

La innovació no radica en la novetat del recurs, sinó en el canvi de mirada: entendre la comunicació des de l'escolta, el respecte i la calma. Introduir el llenguatge de signes en l'etapa 0-3 representa una manera diferent d'ensenyar i aprendre, centrada en el benestar emocional i en la competència comunicativa de l'infant abans de la parla.

Aquesta proposta transforma la pràctica educativa, convidant l'equip docent a observar més i parlar menys, confiant en el poder del gest com a llenguatge universal.

12. Transferibilitat

L'experiència és fàcilment transferible a altres centres educatius, ja que només requereix formació bàsica de l'equip i una disposició respectuosa cap a la comunicació infantil.

Qualsevol escola infantil pot incorporar els signes de manera gradual en el seu dia a dia, adaptant-los a la seua realitat i cultura pedagògica.

Compartir la nostra documentació i reflexions pot servir de model o inspiració per a altres escoles que desitgen promoure una comunicació més empàtica, pausada i respectuosa des de la primera infància.

Paraules amb les
mans: la
comunicació des
del respecte i el
ritme de la
infància”.

13. Bibliografia i recursos

13.1. Llenguatge de signes per a bebés

- Acredolo, L. & Goodwyn, S. (1996). Baby Signs: How to Talk with Your Baby Before Your Baby Can Talk. Chicago: Contemporary Books.
- L'obra fundacional sobre la comunicació gestual primerenca.
- Garcia, J. (1999). Sign with Your Baby: How to Communicate with Infants Before They Can Speak. Seattle: Northlight Communications.
- Guia pràctica basada en la Llengua de Signes Americana (ASL), adaptada posteriorment a altres llengües de signes.
- Goodwyn, S. W., Acredolo, L. & Brown, C. A. (2000). "Impact of Symbolic Gesturing on Early Language Development." Journal of Nonverbal Behavior, 24(2), 81-103.
- Estudi científic que demostra els beneficis cognitius i lingüístics de l'ús de signes en bebés.
- Gómez, M. (2018). Comunicación temprana: el lenguaje de signos para bebés. Madrid: Narcea Ediciones.
- Adaptació al context hispànic, amb exemples basats en la Llengua de Signes Espanyola (LSE).
- Asociación Española de Baby Sign. <https://www.babysign.es>
- Recursos visuals i materials adaptats a la LSE i LSC per a famílies i educadores.

Paraules amb les mans: la comunicació des del respecte i el ritme de la infància”.

13.2. Pedagogia del caragol i educació respectuosa

- Zavalloni, G. (2011). La pedagogia del caracol: Por una escuela lenta y no violenta. Barcelona: Graó.
- Reflexió sobre la importància del temps, el respecte als ritmes i la mirada pausada a l'educació.
- Aucouturier, B. (2004). Los fantasmas de acción y la práctica psicomotriz educativa. Barcelona: Graó.
- Enfocament que connecta amb la necessitat d'un acompanyament corporal i emocional respectuós.
- González, R. (2015). Educar sense cridar. Barcelona: Rosa Sensat.
- Proposta d'acompanyament respectuós basada en la comunicació empàtica.
- Rojas-Estapé, P. & Jové, J. (2018). Educar sense perdre els nervis. Barcelona: Grijalbo.
- Enfocament emocional i comunicatiu aplicable a la primera infància.
- Pickler, E. (2007). Los descubrimientos del niño. Barcelona: Octaedro.
- Referent en l'observació, el respecte i la confiança en les capacitats de l'infant.

13.3 Recursos complementaris

- Federació de Persones Sordes de la Comunitat Valenciana (FESORD CV):
- <https://www.fesord.org>
- Informació sobre la Llengua de Signes Espanyola i materials adaptats a l'àmbit educatiu.
- “Baby Sign Language Starter Kit” (web i materials visuals):
- <https://www.babysignlanguage.com>
- Recursos internacionals per adaptar gestos i cançons.